

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На седници Изборног већа, одржаној 16. 11. 2016. године, изабрани смо у Комисију за избор у звање и на радно место доцента за ужу научну област Германистика, предмет Немачка књижевност. Након увида у конкурсни материјал, част нам је да Већу поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

На конкурс, објављен у листу *«Послови»* бр. 702 од 30. 11. 2016. године, за звање и радно место доцента за ужу научну област Германистика, предмет Немачка књижевност, пријавила су се два кандидата: др Емилија Манчић и др Александра Лазић-Гавриловић, садашњи виши лектор за Немачки језик на Одсеку за германистику.

Др Емилија Манчић

Уз пријаву на конкурс др Емилија Манчић приложила је биографију, библиографију и копије објављених радова, објављену дисертацију на увид, преведено и од стране судског тумача оверено решење о додели академског степена Универзитета Беч, преведено и од стране судског тумача оверено збирно сведочанство са предметима и оценама са докторских струдија са Универзитета у Бечу, оверену копију дипломе са Филолошког факултета у Београду, фотокопију потврде о похађању наставе у оквиру једносеместралне стипендије за студенте Германистике из иностранства на Хумболт универзитету у Берлину, фотокопију потврде о положеном испиту немачког језика као предуслову за похађање наставе на одсеку Германистика са бројем уписа на студије Немачке филологије на Фраје Универзитету у Берлину, е-мејл потврду Еник-Нарик центра Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије о испуњавању формулара за процес верификације стране високошколске установе.

Др Емилија Манчић завршила је средњу школу у Београду. Студије немачког језика и књижевности уписала је 1988. на Филолошком факултету у Београду, а завршила 1994. године са просечном оценом 8,08. Кандидаткиња у пријави наводи да је у више наврата боравила Немачкој током основних студија, али и након

дипломирања. Од 2006. до 2011. године похађала је докторске студије у оквиру интердисциплинарног докторантског програма “Културе разлика. Трансформације у Централној Европи после 1989.” на Универзитету у Бечу где је докторила на тему “Die Macht der Kultur und der Narrative. Zu (post)jugoslawischen Identitätskonzepten und ihrem europäischen Kontext”. Од 2014. године стално борави у Београду где развија радни концепт новог научног рада. Др Емилија Манчић учествовала је са саопштењима на бројним међународним скуповима и члан је удружења aka/Arbeitskreis Kulturanalyse (Association for cultural analysis) на Универзитету Беч. Кандидаткиња има објављене радове попут:

1. *Vom Volkslied zur Nationalkultur. U: Zur kulturellen Konstruktion des südosteuropäischen Raumes und ihrem deutschsprachigen Kontext. Tübingen/Basel 2008.*
2. *Von der Aeneis bis Nationalepen. Zu den Gründungs- und Begründungsnarrativen im imperialen und nationalen Kontext. U: Narrative im (post)imperialen Kontext. Tübingen 2015.*

У својој докторској дисертацији, кандидаткиња се интензивно бави „(пост)југословенским концептима идентитета у њиховом европском контексту“. Гледан општим погледом и мерен у својој укупности, њен истраживачки допринос није мали. Њиме је несумњиво обogaћена и унапређена наша компаратистика у областима културологије, социологије и тзв. идентитетске феноменологије. Међутим, као што се из приложене конкурсне документације може закључити, Комисија није могла узети у ближе разматрање низ радова који по тематици напосто излазе из германистичког хоризонта, или се налазе на самом његовом рубу. Већина радова, прецизније речено, није из уже области за коју се кандидаткиња бира, већ из области наратологије, културологије и филозофије. Како сама кандидаткиња у пријави наводи, подручја њеног интересовања су, поред романтизма – теорија и методе науке о књижевности и студија културе, општа наратологија са акцентом на друштвеној и културној функцији текстуалних и визуелних наратива, симболичке и наративне творбе идентитета, пост-империјалне студије и имагологија.

Др Александра Лазић Гавриловић

Из увида у конкурсни материјал и достављену документацију произлази да је други кандидат, др Александра Лазић-Гавриловић (1968), похађала школу у

Швајцарској, Немачкој и Србији, да је у Београду студирала германистику и да је, после дипломирања на Филолошком факултету (1992), била изабрана за лектора за немачки језик на катедри за Германистику.

Радећи као лектор, А. Лазић-Гавриловић је у издању Филолошког факултета објавила уџбеник за студенте германистике *Збирка текстова за практичну наставу немачког језика на 1. години студија*. Филолошки факултет, Београд, 2005, заједно за Александром Бајазетов-Вучен. Касније се, сходно свом научном интересовању, једнако упорно и уверљиво бавила проблемима књижевности. О томе сведоче сви касније објављени прилози.

Након избора за асистента за Немачку књижевност, држала је вежбе из предмета Немачка књижевност 7 и 8, а од 2015. године поред наведених предмета држи и предавања и вежбе из предмета Преглед немачке књижевности од почетака до 1933. и Немачку књижевност 1 и 2.

Опредељеност А. Лазић-Гавриловић за науку о књижевности потврђује и њена докторска теза под насловом *Црњански и немачки културни круг* коју је 2016. године одбранила на Филолошком факултету у Београду. .

Треба, међутим, нагласити да је и њена магистарска теза (2007) била из области књижевности (*Шопенхауерова Нирвана и српска Модерна*), и зато ћемо сажето указати на резултате до којих се у овој тези долази. У њој се истражује утицај Шопенхауеровог тумачења „нирване“ на поезију српског симболизма. Познато је да су на прелому века, у философској рецепцији овог појма, доминирала различита схватања. Овде је довољно поменути књиге и студије Бранислава Петронијевића или Пере Слијепчевића, које су својим огромним утицајем на Универзитету и у културној јавности некадашњег Београда, непосредно одредиле његово обликовање у свести више песничких генерација. Не може се, међутим, превидети и одређена наивност коју је испољавала тадашња критика. Та наивност је почивала на здраворазумском схватању по коме песимизам као идеологија може да настане без икаквих духовноисторијских и друштвених претпоставки, при извесним чињеничним констелацијама које се у животу дешавају. Томе у великој мери погодује и околност да у то време и сами песници процењују како им судбина зависи од чудних уплитања неке трансцендентне силе. Да су стављени у један неподношљив свет, противан сваком просвећеном схватању, и да човечанство које он представља, носи у себи карактер стешњености, оптерећености и неслободе.

Но да би до краја објаснила колебљиво деловање тих схватања, кандидаткиња је морала да следи оно што је поуздано у том историјском заметању трагова. И то на начин којим се импресионистичка критика није одликовала: принципом доследности и логичке каузалности, испитујући, непрекидно, више него очигледну *интертекстуалност*. Показало се, наиме, да није довољно упућивати на „спутаност“ генерације наших философа на прелому века. Притом је, разуме се, непрекидно имала на уму и чињеницу да не постоји готово ниједан елемент културе који су песници могли усвајати онаквог какав доиста јесте, а да га претходно нису себи *прилагодили*.

Докторску дисертацију „*Милош Црњански и немачки културни круг*“ А. Лазих-Гавриловић одбранила је 2016. године чиме се дефинитивно определила за науку о књижевности и каријеру универзитетског наставника.

Дисертација кандидаткиње *Милош Црњански и немачки културни круг* обухвата у рукопису 256 страна. У целини посматрана, она је задовољила високе стандарде научне расправе и обогатила историју књижевних утицаја указивањем на једну важну област која није до сада није била довољно проучена. Са развијеним смислом за нијансе значења књижевне речи, рад је истражио однос Милоша Црњанског према литератури и култури земаља немачког говорног подручја.

Иако су значајне интеркултурне паралеле и неке од упадљивих сродности и фрапантних аналогија са истовременим актуалним стањем немачког списатељства уочене и раније, оне су, у већини случајева давале повода за разна, већином мотивско-тематска, али у суштини акцидентијална и парцијална поређења.

Током истраживања и писања рада овде се отворио још један, и не мање важан, комплекс питања. Много је тога што уједно подразумева интердисциплинарни приступ средњоевропској култури, односима моћи, разликама у менталитету, стварању колективних идентитета, културном памћењу и перцепцији *свог* и *туђег*. Отуда је др Александра Лазих-Гавриловић у свом раду, у једнако интензивном прегнућу, и у једнако изазовном истраживању особености једне велике цивилизације покушала да нагласи и особеност једног сувереног ауторског гласа.

То је, пак, налагало да се у потпуности разјасне његове властите идеје о култури. И да се, где год је то могуће, осветле могући извори. Сада знамо да су омиљени извор грађе Милошу Црњанском били немачки часописи, који својим поузданим освртима значајно превазилазе хроничарску раван, и који најживотније предочавају и тумаче

суштину културних и политичких догађаја и процеса у Европи. Њихов дискурс је пресудно утицао на нашег аутора.

Популарни немачки часописи имали су, на почетку двадесетог века, великог утицаја и широко зрачење не само код највиђенијих немачких књижевника него и широм Европе, а с временом се то проширило и на најудаљеније крајеве света. Наша књижевност није у том погледу изузетак и намера да се ово аналитички обради и синтетички обухвати може се, у најмању руку, сматрати оправданом и целисходном. Кроз есеје, путописе или огледе (*Ирис Берлина*, *Књига о Немачкој*), настале поводом одређених догађаја, уметничких доживљаја, конкретних појава, као и процеса на културној и политичкој сцени, Црњански, као познавалац ствари из прве руке, учесник у неким збивањима, у исти мах пажљиви посматрач и луцидни аналитичар, хуманистички благонаклон, али и немилосрдно рационалан, духовит и видовит, исписује једну од најверодостојнијих хроника међуратних година у овом делу Европе.

Неспоран је, као што из самог рада произилази, утицај немачког експресионизма. Он се огледа напре у идеалу Побуне коме је овај правац тежио решавајући традиционалне дихтомије људског духа и европске културе. Потом, у пројекту пантеистичког утопизма у коме прометејско улази у поднебље орфејског. Анализа разноликих спрега окултизма и радикалног индивидуализма дозвољава Александри Лазић-Гавриловић и најуопштеније дефиниције. Нашег писца је нависше одбијало то што што су људи постали робови разних појмова, слогана и стереотипа наслеђених из пређашњег времена који постају све бесадржајнији и све мање одговарају стварности. У исти мах, био је поклоник маштовите и разбокорене приче која се при том не одриче веза са нашом авангардом која разобручује књижевно наслеђе модернизујући слику света и литерарни дискурс, те се у том светлу јавља као нешто на овим просторима самосвојно, самоникло и превратничко.

Истражујући однос према литератури и култури земаља немачког говорног подручја, кандидаткиња је у свом раду дошла до драгоцених открића, бавећи се пре свега феноменом књижевних прожимања – и то у оним аспектима за које се може рећи да до сада нису били довољно испитани. Као сигуран познавалац немачких књижевних прилика она је с добрим разлозима пошла од хипотезе да су неки од доминантних наративних поступака (експресионизам) и тематско-мотивских комплекса („северно светло“) који долазе са германских духовних простора, непосредно продирали и у српску књижевност, услед чега се аналитичко бављење утицајима није могло одвојити од сагледавања општих културних и друштвених прилика, од неке врсте историјског

портрета једне важне књижевне епохе у светлу крупних идеолошких и филозофских тема које су заокупљале ауторе на прелазу из 19. у 20. век. Тиме се донекле може објаснити не само необична, сложена слика истовремености или напоредности неколико књижевних генерација, већ и симултанizam историјски разноврсног дискурса. У оквиру таквих кретања књижевни утицаји захватају све родове, али се збивају и у само некима од њих. Извесно је, зато, да се аналитичко-синтетички приступ показао као користан и драгоцен и у оквиру истраживања које тежи да у таквом симултанizmu историјски разноврсног – датог, иначе, у сваком времену – истакне како карактеристичне тематске структуре и раскошне мотивске комбинације, тако и деконструкције литерарних форми – увек с обзиром на интертекстуалност и духовно прожимање, у коме важну улогу имају и појмовне метафоре као међукултурни феномен. Само је таквим захватом могуће разумети све фазе наизменичне уздржаности и наклоности нашег писца према немачкој култури и историји, све паралеле и еквивалентности поетолошке мисли, али и његове занимљиве покушаје да судбину једног „страног“ народа испише мекшим литерарним пером, да тако разбије општа повесна места и да, условно говорећи, за историјску причу нађе један литерарни *еуфемизам*.

Са широким увидом у традицију европске књижевности, ослањајући се на резултате досадашње критике, Александра Лазић-Гавриловић донела је читав низ нових оцена и приближила читаоцу неке недовољно цењене појаве чиме је дала незаобилазан прилог даљим истраживањима рецепције и подстицај темељитости литерарних и културолошких анализа.

И у осталим објављеним радовима попут „О тумачима књижевности, господарима фиктивних светова“. У: *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књ. 55, св. 1, Нови Сад 2007, стр. 218-221; „Дух и разумевање. Николи Милошевићу у спомен“ (приказ). *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књ. 57, св. 2, Нови Сад, 2009, стр. 481-484; „Die Reisebilder Milos Crnjanskis und sein Deutschland-Bild. Eine west-östliche Geschichte des Blicks“. *Mobilität und Kontakt. Deutsche Sprache und Kultur in ihrer Beziehung zum südosteuropäischen Raum*. Zadar, 2009, str. 277-280; „Lik Hane Šmic u romanu *Čitač* Bernharda Šlinka“. У: *SIZE zero /mala MJERA*. Institut za crnogorski jezik i književnost, Podgorica, 2011, као и у раду изложеном на међународном скупу германиста SOEGV у Бару, у новембру 2016. године и који је у штампи под насловом *Ästhetisierung des Krieges. Miloš Crnjanski und Ernst Jünger*, кандидаткиња је показала посвећеност исраживању из области књижевних наука и систематичност у излагању.

Њени радови су кохерентни, фактографски богати, пажљиво структурирани, зрело писани. Особито се у студиозном односу према књижевнокритичкој рецепцији осећа колико њени истраживачки доприноси нису уобичајени школски радови него суверено формулисане студије са коначно изграђеним стилем.

Др Александра Лазић-Гавриловић учествовала је са прилозима на међународним скуповима и члан је управног одбора Удружења германиста југоисточне Европе (SOEGV). Захваљујући и њеном залагању, радови београдских германиста су учињени приступачним германистичкој и широј научној јавности.

Закључак:

С обзиром да се приступ прве кандидаткиње, др Емилије Манчић, у свим радовима, како и оним краћим и тематски уже дефинисаним, тако и у замашнијим и карактером упоредним, интердисциплинарним, одликује различитим сагледавањем изучаваних проблема, релативно је тешко издвојити и омеђити тематске кругове њеног германистичког интересовања.

Комисија се одлучила за другу кандидаткињу – Александру Лазић-Гавриловић. На основу горе изнетог, Комисија жели посебно да истакне њено савршено владање немачким језиком, наглашену марљивост и доказану радну способност, свестраност, општу филолошку поткованост и смисао за праксу. Са овом кандидаткињом Филолошки факултет добија сарадницу која својим педагошким радом, жељом да се усавршава у захтеваној научној области, као и укупним ставом на факултету, испуњава све законом прописане услове за избор у звање за које се бира. Стога Комисија предлаже Већу Филолошког факултета да др Александру Лазић-Гавриловић изабере у звање доцента за ужу научну област Германстика, предмет Немачка књижевност.

Београд, 13. 02. 2017.

Комисија:

др Слободан Грубачић, проф. Емеритус

др Смиља Срдић, ред. проф.

др Анете Ђуровић, ред. проф.